

DOI: 10.31866/2617-7943.4.1-2.2021.249033
УДК 902/904:008"19"

КУЛЬТУРНІ ВІДКЛАДИ НОВІТНЬОГО ЧАСУ В КОНТЕКСТІ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ: СТРАТИГРАФІЧНИЙ «БАЛАСТ» ЧИ ІСТОРИЧНА ЦІННІСТЬ

Андрій Москаленко

Аспірант; e-mail: andrusha721@gmail.com; ORCID: 0000-0002-7029-605X
Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Анотація

Стаття (жанр – наукова полеміка) є продовженням дискусії, розпочатої раніше у фаховому середовищі. Автор обстоює позицію уважнішого ставлення до культурних нашарувань новітнього часу в процесі проведення археологічних розкопок. Проблема полягає в невизначеності статусу культурних нашарувань ХХ ст. **Мета статті** – виявити історичне значення культурних відкладів новітнього часу. **Методика дослідження.** Використано загальнонаукові методи. Застосовано також типологічний метод, зокрема під час класифікації культурних відкладів ХХ ст. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що вперше в українській історіографії системно обґрунтовується історична цінність культурних нашарувань новітнього періоду. **Висновки.** Історична цінність культурних відкладів новітньої доби полягає в тому, що вони щонайменше є історичними джерелами, пам'яткою епохи. Окрім наукової, окремі предмети чи комплекси з культурних нашарувань новітнього часу можуть мати художню, естетичну, музейну, туристичну, антропологічну, етнографічну, національну, політичну, ідеологічну, економічну, соціальну цінність.

Ключові слова: культурні відклади; культурний шар; новітній період; історичне джерело; пам'ятка епохи

Вступ

Тривалий час об'єктом етнографічних досліджень було «традиційне» суспільство – здебільшого сільські мешканці як носії найбільш архаїчних форм народної культури. Але згодом об'єкт і предмет етнографічної науки почав розширювати свої межі, адже мешканці міст і містечок також є носіями унікальної етнографічної інформації, у тому числі такої, яка в селі не трапляється. Так виникла «міська» етнографія. Але це приклад територіального розширення меж об'єкта науки.

Приклад розширення хронологічних меж дослідницького об'єкта науки являє собою археологія. З моменту виникнення і ледь не до кінця ХХ ст. вітчизняна археологія верхньою хронологічною межею своєї компетенції визначала епоху пізнього середньовіччя (XV–XVI ст.) для південних земель, Північного Причорно-

мор'я. Археологія Лісостепу «завершувалася» ще раніше – горизонтом монгольського нашестя на Русь (1237–1242 рр.) (Баран, 1986).

Відчутні зміни почали відбуватися в останнє десятиліття ХХ ст., що фахівці значною мірою пов'язують зі здобуттям Україною державної незалежності. Наприклад, з 1991 р. почав виходити друком науковий щорічник «Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні», де представлена окрема рубрика «Дослідження пам'яток археології козацької доби» (Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні, 1991).

В археології Києва верхня хронологічна «планка» також «піднялася» на кілька століть «вище». У 1996 р. вийшла друком монографія археолога Г. Ю. Івакіна «Історичний розвиток Києва ХІІІ – середини ХVІ ст.», де разом з аналізом писемних, зображальних і картографічних джерел широко використовували археологічні матеріали досліджуваного періоду. Значення цієї роботи полягає в тому, що це «перша наукова монографія з історії та археології Києва» цієї доби (Івакін, 1996).

Потрібно підкреслити, що сказане вище не означає, що культурні нашарування ХІV–ХVІІІ ст. не досліджувалися до 1991 р. Мова йде лише про масовість і систематичність, наукову інституалізацію пізньосередньовічних і ранньомодерних студій у вітчизняній археології. Так, випадки цілеспрямованих археологічних досліджень культурних нашарувань козацької доби відомі й до 1991 р. Наприклад, у 1992 р. вийшла друком монографія археолога І. Свешнікова «Битва під Берестечком» (1651 р.). Археологічні розкопки славнозвісного Поля Берестецької битви розпочалися ще до 1991 р.

Але це були скоріше поодинокі дослідження. Археологія раннього модерну як окремих напрям наукових досліджень почала формуватися в Україні лише приблизно в кінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Не забарилися й підручники для ЗВО з археології. У 1994 р. опубліковано посібник «Археологія України» І. Винокура і Д. Телегіна. У передмові з приводу хронологічних меж вітчизняної археології автори навіть підкреслили: «Традиційно посібники з археології закінчують розглядом пам'яток ХІІІ ст. н. е.». Але особливістю нового підручника стало те, що його хронологічні межі було «дещо розширено, він завершується розділом, присвяченим пам'яткам часів запорозького козацтва» (Винокур & Телегін, 2008, с. 3).

Але в підручнику «Археологія України» за редакцією члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора Л. Л. Залізняка верхня хронологічна межа традиційно окреслюється ХІІІ ст. н. е. для Лісостепу і ХІV–ХV ст. н. е. для Північного Причорномор'я (Залізняк та ін., 2005).

А втім, сьогодні археологія раннього модерну України розробляється на рівні окремих статей, монографій, дисертацій. Цим історичним періодом активно займаються Л. Чміль, М. Гунь (керамічний посуд), В. Козюба, А. Оленич (історична топографія Києва та населених пунктів Середнього Подніпров'я), О. Бондар (фортеці й укріплені міста Чернігівського Лівобережжя), Ю. Ситий, Л. Мироненко (Батурич), С. Пустовалов (замок князя Д. Вишневецького на о. Байда (Мала Хортиця), м. Запоріжжя), С. Біляева (Очаківське Причорномор'я) та низка інших фахівців.

Певним узагальненням напрацювань вітчизняної археології на ниві «козаччини» вважаємо статтю члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук О. П. Моці (2017) «Археологія козацької доби в Україні». Надрукована у 2017 р. в журналі «Археологія» – головному періодичному виданні України з археології. Стаття ніби остаточно «виводить» археологічний дискурс на новий «хронологічний рівень».

Приблизно на цій хронологічній межі (XVIII, зрідка XIX ст.) вітчизняна археологія залишається й досі.

А от культурні нашарування новітнього періоду як об'єкт дослідження в українській археології великою мірою залишаються «terra incognita», як і немає вузько-профільних фахівців з археології ХХ ст.

Досі до матеріалів новітньої доби превалює доволі скептичне ставлення – «це ХХ ст., це не археологія». Хоча річ ХХ ст., як і річ Х чи V ст., також зберігає якусь історичну інформацію, а відтак є історичним джерелом для досліджуваної місцевості.

Основною причиною такого ставлення до культурних нашарувань новітнього періоду вважаємо певний стереотип, що нібито археологія не спеціалізується на тих епохах, для яких є «достатня» кількість писемних джерел. Інакше кажучи, хронологічні межі вітчизняної (і не тільки) археології визначають періодом від найдавніших часів до пізнього середньовіччя, іноді – раннього модерну (XVII–XVIII ст.). За такого підходу археологічні матеріали новітньої доби ніби «випадають» з історичного контексту.

Але чому новітню історію не можна досліджувати археологічними методами? Питання, на нашу думку, риторичне.

Аналіз останніх публікацій

Археологічна періодизація у Швеції охоплює часовий діапазон від льодовикового періоду до сучасності. Особливий інтерес у контексті нашого дослідження викликають дві хронологічно останні епохи – «індустріальна доба» (бл. 1690–1890 рр.) та «сучасна» (“the Present”, бл. 1890–2010 рр.) (Holtorf, 2010, p. 5).

На пострадянському просторі проблема статусу культурних нашарувань ХХ ст. почасти не має чіткого інституційного розв'язання. У деяких випадках лише спостерігаються перші спроби постановки проблеми й наукового обговорення статусу та значення культурних нашарувань новітньої доби (Інститут археології РАН, 2021).

В українській археології на теоретичному рівні це питання особливо не порушували.

У цілому проблема хронологічних рамок археологічної науки в різних країнах є темою окремого дослідження, тому тут не будемо детально на ньому зупинятися.

Виклад основного матеріалу

Досить часто під час розкопок археологам доводиться зіштовхуватися з матеріальними залишками людської життєдіяльності новітньої доби (кін. XIX–

XX ст.). Структура культурних напластунків цієї пори буває різною. У ній умовно можна виділити чотири основні типи відкладів.

Перший тип – «стерильний» – товща насипного ґрунту, будівельного сміття, нівелювальної підкладки, дорожньої підсипки тощо. В археологічному сленгу цей шар зазвичай називається «баластним» і за можливості «знімається» за допомогою важкої техніки.

Другий тип – власне шар із залишками архітектурних споруд або без них, насичений різноманітними, у тому числі індивідуальними, знахідками. Його також нерідко називають «баластом», «сучасним сміттям», яке «перекриває» доступ до шарів більш ранніх епох. Цей тип культурних відкладів також нерідко «знімають» без особливого пієтету.

Третій тип – окремі комплекси (наприклад, поодинокі поховання, водогін, «теплотраса», старе дорожнє покриття). Зіштовхуючись із такими об'єктами, археологи виконують громадянський обов'язок: людські залишки передають для перепоховання, підземні комунікації, особливо якщо вони в дії, намагаються не пошкодити тощо. Але в більшості випадків такі комплекси також не є об'єктом кабінетних археологічних досліджень.

Четвертий тип – окремі знахідки новітнього часу, які трапляються у перевідкладеному стані разом з матеріалами ранніх епох. «Менш цінні» знахідки XX ст. «летять у відвал», «більш цінні» – можуть роздаватися на сувеніри. У кращому випадку найбільш атрактивні предмети передають до музеїв. Але до наукового обігу ці матеріали вводять також досить нечасто.

У фаховому середовищі істориків та археологів є дві протилежні точки зору стосовно культурних нашарувань XX ст.: скептична й прихильна (Институт археологии РАН, 2021, 0:15).

Основний аргумент скептиків полягає в тому, що новітні артефакти не заслуговують на особливу увагу дослідників, оскільки з історії XX ст. збереглася велика кількість писемних джерел (а також зображальних, аудіо, відео та ін.).

Аргументи на користь більш уважного ставлення до речових матеріалів новітньої доби можна виразити в кількох основних тезах.

По-перше, є думка: що більше збереглося писемних джерел, то меншою є потреба в речових. У цьому твердженні криється методична похибка, адже писемні та речові джерела надають різну інформацію. Неважливо, скільки є писемних, адже речові можуть надавати свідчення, які не відображені в інших видах історичних джерел (Институт археологии РАН, 2021, 4:24).

Важливо вкотре наголосити на тезі, яка, на жаль, не для всіх є очевидною. В археології значення має не тільки те, що лежить в землі, а й те, як воно лежить. У культурному шарі речові джерела перебувають у певному положенні, тобто в певному контексті. У сукупності в положенні *in situ* артефакти дають іншу історичну інформацію, яку не зможе надати кожен окремо взятий артефакт, «вирваний із контексту».

По-друге, речові джерела зовсім по-іншому передають інформацію. Одна річ – опис предмета, інша – сам предмет; одна річ – опис події, інша – матеріальні сліди цієї події і т. п.

Отже, інформація, яку надають речові джерела, інша не тільки за змістом, а й за типом.

По-третє, у разі збігу даних писемних і речових джерел наука отримує підтвердження історичного факту з двох незалежних одне від одного джерел, що збільшує впевненість у достовірності цього факту. Речові матеріали новітньої доби за певних обставин можуть слугувати додатковим способом перевірки даних писемних джерел.

По-четверте, значна частина писемних (епіграфічних), нумізматичних, сфрагістичних, зображальних та інших джерел збереглася до наших днів саме в земній товщі й потрапила до наукового обігу тільки в результаті земляних робіт. Тому археологічні розкопки новітніх нашарувань дають змогу поповнювати корпус писемних (нумізматичних, сфрагістичних, зображальних) джерел з історії ХХ ст. До того ж такі історичні джерела мають подвійне значення та можуть використовуватися і як речові, і як писемні (нумізматичні, сфрагістичні, зображальні).

По-п'яте, дослідження культурних нашарувань новітнього періоду дасть археологічній науці «піти в зворотному хронологічному напрямку»: не від найдавніших часів до пізніших епох, а навпаки – від новітньої доби до найдавнішої. Цінність цього «зворотного» підходу полягає в можливості напрацювання нових методик в інтерпретації археологічних матеріалів. Адже висновки археологів, зроблені на основі новітніх артефактів, можна перевіряти за допомогою писемних свідчень, звіряючи в такий спосіб достовірність цих висновків. Наприклад, узяти добре висвітлену в писемних джерелах подію та простежити, як вона відображається в культурному шарі. А після цього напрацьовану методику можна буде застосовувати в процесі інтерпретації більш давніх археологічних матеріалів, свідчення яких не можна перевірити за синхронними писемними пам'ятками.

По-шосте, планомірні розкопки культурних нашарувань новітньої доби дадуть змогу поповнити музейні експозиції автентичними експонатами достовірно відомого походження разом з точними свідченнями про їх історичний контекст (картографічний, топографічний, планіграфічний, стратиграфічний) (Інститут археології РАН, 2021, 4:24).

По-сьоме, з часом наукова цінність артефактів тільки зростає. Наприклад, знахідки 1920-х рр. для археологів 1930-х рр. були сучасністю, натомість для археологів 2020-х рр. – це вже матеріали столітньої давнини.

По-восьме, деякі матеріали новітнього часу можуть мати прямих спадкоємців серед сучасного населення (особисте майно предків, сімейні реліквії тощо). Отже, дослідницька робота з нашаруваннями новітнього часу може відігравати також і певну соціальну роль.

По-дев'яте, на наш погляд, використання археологічних методів у дослідженнях історії новітнього часу дасть змогу розширити «горизонти» і можливості історичної науки в цілому, оскільки археолог по-іншому «дивиться» на історичний процес з огляду на специфіку джерельної бази, з якою працює.

Криміналістика. Значення культурних нашарувань новітньої доби для історичної науки можна проілюструвати на прикладі криміналістики, з якою часто порівнюють історичні/археологічні дослідження, де речовим доказам відповідають археологічні артефакти, а еквівалентом показів свідків вважають повідомлення писемних джерел. Практика криміналістичних розслідувань розвінчує

логіку скептичного ставлення до культурних нашарувань новітнього часу. Адже за такою логікою виходить, що судові вирокі можна виносити лише на основі показів свідків. Але чому ж тоді криміналісти так ретельно фіксують, збирають і досліджують речові докази?

Відповідь усе та ж. По-перше, показів свідків може бути недостатньо для винесення вироку. По-друге, покази свідків можуть бути хибними з огляду на різні причини (забування, подання свідомо неправдивих свідчень тощо). По-третє, речові докази можуть виявити факти, які не відображені в показаннях свідків. По-четверте, за допомогою речових доказів можна перевіряти достовірність показів свідків. Так і в історичній науці, речові джерела можуть доповнювати, перевіряти або й узагалі висвітлювати невідомі з писемних джерел «сторінки історії».

Пам'яткоохоронний аспект. Серед різних видів пам'яток чи не найбільшою руйнації зазнають археологічні. Почасти це пов'язано з їх розташуванням «у чистому полі», де неможливо встановити цілодобовий нагляд чи охорону. Особливої шкоди завдає цілеспрямована грабіжницька діяльність. На захист археологічної спадщини докладають зусиль, створюють охоронні зони, заповідники, проводять музеєфікацію найбільш визначних археологічних пам'яток. Але варто розуміти, що одним з найбільш вразливих і найбільш незахищених є шар новітнього періоду. По-перше, тому що стратиграфічно залягає найвище. По-друге, тому що у свідомості значної частини фахової спільноти культурний шар ХХ ст. не становить значної наукової, культурної, мистецької цінності, а тому на його захист не спрямовують таких зусиль, як до нашарувань більш ранніх епох.

Особливо агресивним атакам грабіжників піддаються горизонти Першої та Другої світових воєн (1914–1918 рр. і 1939–1941–1945 рр.), бойових дій 1918–1921 рр. Унаслідок пограбувань кількість цих артефактів постійно зменшується, культурний шар втрачає повноту історичної інформації. Навіть якщо артефакти ХХ ст. не викликають безпосереднього дослідницького інтересу в автора розкопок, ретельна фіксація та передача цих матеріалів до музейних фондів (де це можливо і доцільно) почасті дасть змогу краще їх зберегти для наступних поколінь, ніж «у чистому полі».

Юридично-правовий аспект. У Законах України «Про охорону культурної спадщини» і «Про охорону археологічної спадщини» не вказано верхню хронологічну межу об'єктів археологічної спадщини, як і не проведено чітке хронологічне розмежування між археологічними й історичними об'єктами культурної спадщини. Судячи з контексту, можемо зробити припущення, що до історичних зараховано здебільшого об'єкти новітнього часу. Хоча до об'єктів археологічної спадщини належать «ділянки історичного культурного шару» («Про охорону культурної спадщини»).

Складність цього розмежування немов би наштовхує на висновок про недоцільність пошуку цієї межі. І дійсно, навіть якщо культурний шар новітньої доби де-юре є об'єктом історичної спадщини (а не археологічної), це не означає, що археолог не може його досліджувати. До того ж саме археолог є чи не найбільш компетентним фахівцем для роботи з таким специфічним типом історичного джерела, як культурний шар.

Висновки

Археологія не зобов'язана обмежувати себе верхньою хронологічною межею. Як і інші суспільствознавчі науки (історія, етнологія, культурологія, мовознавство, літературознавство, фольклористика), археологія може досліджувати історію людства та людської культури від найдавніших часів до сьогодення. Незважаючи на існування великої кількості різних видів джерел з новітньої історії, культурні нашарування цієї епохи можуть містити унікальні, неповторні свідчення.

Писемні й речові джерела не потрібно протиставляти. Вони взаємодоповнюють одне одного. Історія новітнього часу може стати об'єктом активної дослідницької співпраці істориків та археологів.

У роботі з нашаруваннями новітньої доби варто керуватися здоровим глуздом. Кожен дослідник ухвалює рішення, зважаючи на обставини. Звісно, асфальтна покриття, яку підстиляють кілька стерильних шарів щебеню, гравію, піску або підземні комунікації, можливо, не потребує великої наукової уваги. Але інші, більш інформативні, комплекси, на нашу думку, цілком заслуговують на ретельну фіксацію та внесення до наукових звітів.

На нашу думку, історична цінність культурних нашарувань новітньої доби визначається аналогічно до культурних залишків інших епох, а саме: як історичне джерело, як пам'ятка епохи. Окрім наукової, окремі предмети чи комплекси з культурних нашарувань новітнього часу можуть мати художню, естетичну, музейну, туристичну, антропологічну, етнографічну, національну, політичну, ідеологічну, економічну, соціальну цінність.

Список посилань

- Баран, В. Д. (Ред.). (1986). *Археологія Української ССР* (Т. 3: Раннеславянський і древнерусський періоди). Наукова думка.
- Верховна Рада України. (2000, 8 червня). *Закон України "Про охорону культурної спадщини"* (№ 1805-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#top>
- Верховна Рада України. (2004, 18 березня). *Закон України "Про охорону археологічної спадщини"* (№ 1626-IV). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text>
- Винокур, І. С., & Телегін, Д. Я. (2008). *Археологія України* (2-е вид.). Навчальна книга – Богдан.
- Залізник, Л. Л., Бунятян, К. П., Моця, О. П., Зубар, В. М., Отрощенко, В. В., & Терпиловський, Р. В. (2005). *Археологія України*. Либідь.
- Інститут археології РАН. (2021, 30 юлія). *Дискусія о "балластных отложениях" при археологических раскопках и наблюдениях* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=hpJlq9r4FHs>
- Івакін, Г. Ю. (1996). *Історичний розвиток Києва XIII – середини XVI ст.* Інститут археології НАН України.
- Моця, О. П. (2017). Археологія козацької доби в Україні. *Археологія*, 3, 55–65.
- Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні.* (1991). Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК.

Свєшніков, І. К. (1992). *Битва під Берестечком*. Слово.

Holtorf, C. (2010). Search the past – find the present. In *C.J.C. Reuvenstezing*, Proceedings of the 40th Annual Conference on Dutch Archaeology (pp. 3–28). Erfgoed Nederland.

References

- Baran, V. D. (Ed.). (1986). *Arkheologiya Ukrainkoï SSR* [Archeology of the Ukrainian SSR] (Vol. 3: Ranneslavianskii i drevnerusskii periody [Early Slavic and Old Russian Periods]). Naukova dumka [in Russian].
- Holtorf, C. (2010). Search the past – find the present. In *C.J.C. Reuvenstezing*, Proceedings of the 40th Annual Conference on Dutch Archaeology (pp. 3–28). Erfgoed Nederland [in English].
- Institute of archaeology RAS. (2021, July 30). *Diskussiya o "ballastnykh otlozheniyakh" pri arkheologicheskikh raskopkakh i nablyudeniyyakh* [Discussion About "Ballast Deposits" in Archaeological Excavations and Observations] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=hpJlq9r4FHs> [in Russian].
- Ivakin, H. Yu. (1996). *Istorychnyi rozvytok Kyieva XIII – seredyny XVI st.* [Historical Development of Kyiv XIII – Middle XVI Century]. Institute of Archeology of the NAS of Ukraine [in Ukrainian].
- Motsia, O. P. (2017). Arkheolohiia kozatskoi doby v Ukraini [Archeology of the Cossack Era in Ukraine]. *Archeologia*, 3, 55–65 [in Ukrainian].
- Novi doslidzhennia pamiatok kozatskoi doby v Ukraini* [New Studies of Monuments of the Cossack Era in Ukraine]. (1991). Centre of Monument Research of the NAS of Ukraine and USPHCM [in Ukrainian].
- Svieshnikov, I. K. (1992). *Bytva pid Berestechkom* [Battle of Berestechko]. Slovo [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2000, June 8). *Law of Ukraine "On Protection of Cultural Heritage"* (№ 1805-III). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#top> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada Ukrainy. (2004, March 18). *Law of Ukraine "On Protection of Archaeological Heritage"* (№ 1626-IV). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text> [in Ukrainian].
- Vynokur, I. S., & Telehin, D. Ya. (2008). *Arkheolohiia Ukrainy* [Archeology of Ukraine] (2nd ed.). Bohdan [in Ukrainian].
- Zalizniak, L. L., Buniatian, K. P., Motsia, O. P., Zubar, V. M., Otroshchenko, V. V., & Terpylovskiy, R. V. (2005). *Arkheolohiia Ukrainy* [Archeology of Ukraine]. Lybid [in Ukrainian].

CULTURAL DEPOSITS OF THE LATEST TIME IN THE CONTEXT OF ARCHAEOLOGICAL RESEARCH: STRATIGRAPHIC 'BALLAST' OR HISTORICAL VALUE

Andrii Moskalenko

*PhD Student; e-mail: andrusha721@gmail.com; ORCID: 0000-0002-7029-605X
Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine*

Abstract

The article is written in the scientific polemic genre and it is a continuation of the discussion that began earlier in the professional environment. The author defends the position to give more attention to culture layers of the 20th during conducting an archaeological excavation. The problem is the uncertainty of the cultural deposits' status of the 20th century. **The purpose of the article** is to determine the 20th century culture deposits historical value. **Research methodology.** Common-scientific methods are used. The typological method is also used, in particular, for 20th century culture deposits classification. **The scientific novelty** lies in the first, in Ukrainian historiography, attempt to argue a historical value of the 20th-century cultural layers. **Conclusion.** The modern culture deposits' historical value is in that they are at least a historical source and also an epoch monument. In addition to scientific, individual artifacts or complexes on cultural layers of modern times can have artistic, aesthetic, museum, tourist, anthropological, ethnographic, national, political, ideological, economic, social value.

Keywords: cultural depositions; culture layer; modern times; historical source; epoch monument

КУЛЬТУРНЫЕ ОТЛОЖЕНИЯ НОВЕЙШЕГО ВРЕМЕНИ В КОНТЕКСТЕ АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ: СТРАТИГРАФИЧЕСКИЙ «БАЛЛАСТ» ИЛИ ИСТОРИЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ

Андрей Москаленко

Аспирант; e-mail: andrusha721@gmail.com; ORCID: 0000-0002-7029-605X
Киевский национальный университет культуры и искусств, Киев, Украина

Аннотация

Статья (жанр – научная полемика) является продолжением дискуссии, ранее начавшейся в профессиональной среде. Автор отстаивает позицию более внимательного отношения к культурным напластованиям новейшего времени при проведении археологических раскопок. Проблема заключается в неопределенности статуса культурных отложений XX в. **Цель статьи** – определить историческое значение культурных отложений новейшего периода. **Методика исследования.** Используются общенаучные методы. Применяется также типологический метод, в частности при классификации культурных отложений XX в. **Научная новизна** статьи заключается в том, что впервые в украинской историографии системно обосновывается историческая ценность культурных напластований новейшего времени. **Выводы.** Историческая ценность культурных отложений новейшего периода заключается в том, что они, по крайней мере, являются историческими источниками, памятниками эпохи. Кроме научной, отдельные артефакты или комплексы по культурным наслоениям новейшего времени могут иметь художественную, эстетическую, музейную, туристическую, антропологическую, этнографическую, национальную, политическую, идеологическую, экономическую, социальную ценность.

Ключевые слова: культурные отложения; культурный слой; новейший период; исторический источник; памятник эпохи.

